

ŠTÁTNA ŠKOLSKÁ INŠPEKCIA

úsek inšpekčnej činnosti

Staré grunty 52, 841 04 Bratislava 4

Správa

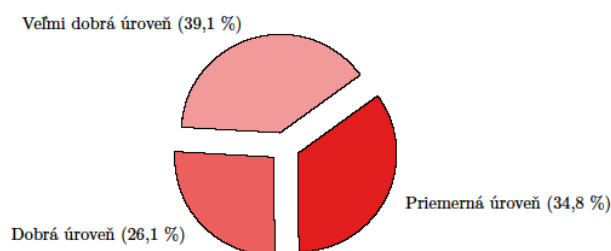
o stave a úrovni pedagogického riadenia, procesu a podmienok výchovy a vzdelávania v praktickej škole v školskom roku 2015/2016 v SR

Komplexné inšpekcie (KI) v praktických školách (PŠ), ktoré zisťovali stav a úroveň pedagogického riadenia, procesu a podmienok výchovy a vzdelávania (VaV), sa realizovali v **23 školách** v 6 krajoch SR (okrem Bratislavského a Žilinského). Školskí inšpektori skontrolovali **33 %** všetkých PŠ v SR. (Inšpekcie nadväzovali na KI v PŠ v predchádzajúcom školskom roku, kedy preverili 60 % škôl.) Štátnych bolo **22** škôl, súkromná **1** PŠ. V 2 kontrolovaných subjektoch používali vyučovací jazyk maďarský (VJM), v ostatných slovenský jazyk. **Sedemdesiat tried** navštevovalo **453 žiakov** s mentálnym postihnutím, 37 % z nich malo **viacnásobné postihnutie**. Vek žiakov sa pohyboval od **15** do **41 rokov**, 56 % žiakov bolo dospelých. Zo **sociálne znevýhodneného prostredia** pochádzalo 35 % žiakov. Pre 30 % žiakov vypracovali učitelia **individuálny vzdelávací program (IVP)**.

1. Riadenie školy

Oblasť **riadenie školy** dosiahla v **9** školách **veľmi dobrú**, v **6 dobrú** a v **8 priemernú** úroveň (graf 1).

Graf 1 Percentuálny pomer výsledkov hodnotenia úrovni škôl v oblasti riadenie školy

Pozitívne zistenia

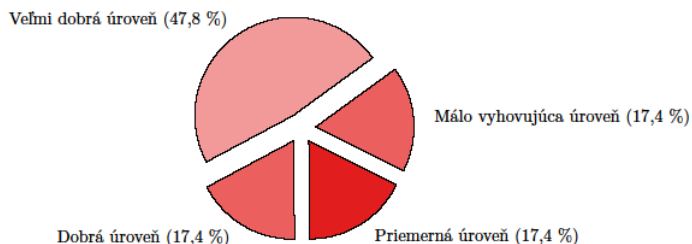
- * podpora odborného rastu pedagogických a odborných zamestnancov riaditeľmi škôl (91 %)
- * spolupráca riaditeľov s poradnými orgánmi školy (92 %)
- * poskytovanie alebo zabezpečovanie odborných služieb žiakom, pedagógom a zákonným zástupcom (91 %)
- * zapájanie žiakov do školských a mimoškolských aktivít s cieľom ich zapojenia do spoločnosti (100 %)
- * korektná interakcia medzi učiteľmi, asistentmi, odbornými zamestnancami a žiakmi (88 %)

Negatívne zistenia

- * nesúlady štruktúry školského vzdelávacieho programu so školským zákonom (21 %)
- * nezpracovanie osobitostí a podmienok vzdelávania žiakov PŠ v školskom vzdelávacom programe (17 %)
- * neakceptovanie zaradenia vyučovacích predmetov do vzdelávacích oblastí v učebnom pláne a poznámok k rámcovému učebnému plánu (21 %)
- * nerozpracovanie učebných osnov predmetov podľa rámcového obsahu vzdelávania pre PŠ (35 %)
- * neprijímanie žiakov v súlade s právnymi predpismi (35 %)
- * chybné vydávanie rozhodnutí riaditeľmi škôl (30 %)
- * nedostatočná kontrolná činnosť vedúcich zamestnancov škôl (27%)

Školský vzdelávací program (ŠkVP) vypracovali školy celkovo na *dobrej úrovni*, čo zobrazuje graf 3. *Úroveň veľmi dobrú* dosiahlo 11, *dobrú* 4, *priemernú* 4 a *málo vyhovujúcu* tiež 4 školy¹ (graf 2).

Graf 2 Percentuálny pomer výsledkov hodnotenia školských vzdelávacích programov

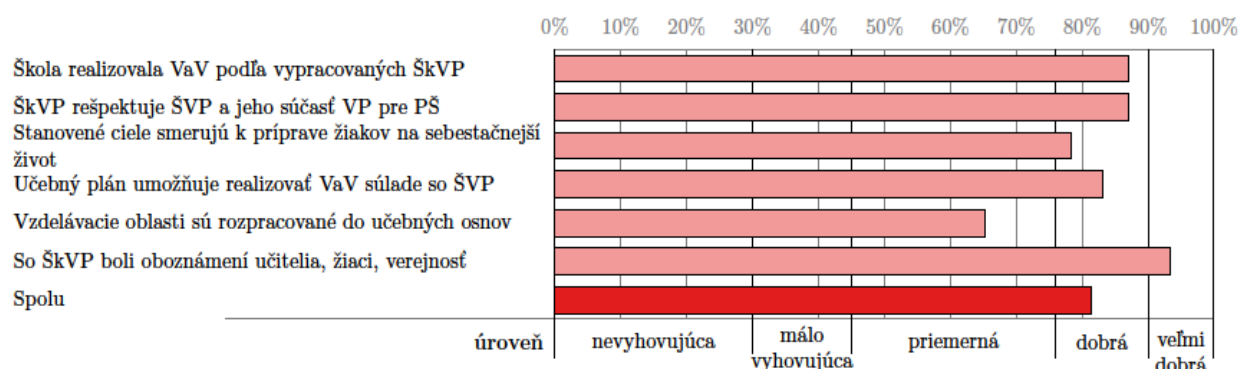

Školy postupovali podľa *vypracovaného* ŠkVP. Väčšina programov úrovňou a obsahom *umožňovala realizáciu VaV* v súlade s princípmi a cieľmi školského zákona (graf 3). *Východiskom* vypracovania (okrem 2 PŠ) bol Vzdelávací program (VP) pre praktickú školu ISCED 2C a VP pre PŠ pre žiakov s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami s mentálnym postihnutím ISCED 2C, ktoré sú súčasťou štátneho vzdelávacieho programu (ŠVP). Niektoré spojené školy (SŠ) mali *spoločný ŠkVP* pre všetky organizačné zložky, PŠ špecializujúca sa na vzdelávanie žiakov s autizmom vypracovala *samostatný ŠkVP*. *Štruktúra* dokumentu nebola v súlade so školským zákonom v **21 %** škôl. V neúplných programoch chýbali základné údaje a informácie, ale aj celé časti. Stupeň vzdelania pedagogických a odborných zamestnancov nebol aktualizovaný, neboli zapracované špecifiká vzdelávania žiakov s autizmom, chýbali informácie o pedagogických stratégiách, vzdelávaní podľa IVP, priestorových a materiálo-technických podmienkach vo vzťahu k elokovaným pracoviskám. Špecifiká a podmienky edukácie boli *skopírované* zo VP pre PŠ a pre primárne vzdelávanie. Kvalita spracovania jednotlivých častí, *neúplnosť a strohosť* informácií o systéme vzdelávania žiakov PŠ v týchto dokumentoch neposkytovali komplexný pohľad o možnostiach, reálnych podmienkach a osobitostiach ich edukácie. V 26 % programov stanovené *ciele* nekorešpondovali so zameraním škôl a nezodpovedali ich reálnym podmienkam. Súčasťou ŠkVP (mimo 1) bol *učebný plán* (UP). V 85 % subjektov rešpektoval zaradenie vyučovacích predmetov do vzdelávacích oblastí i poznámky k rámcovému UP. *Nedostatky* sa týkali nedostatočnej minimálnej dotácie vyučovacích hodín, navýšeného počtu disponibilných hodín na úkor hodín voliteľných predmetov, nestanovenia týždenného počtu vyučovacích hodín jednotlivých voliteľných predmetov. V 1 subjekte sa posilnenie predmetov telesná výchova, výchova umením, domáce práce a údržba domácnosti nejavilo ako vhodne zvolené vzhľadom na oslobodenie viac ako dvoch tretín žiakov od časti ich vyučovania. Zhotovenie vlastného UP v ŠkVP čakalo PŠ s VJM, pretože VP a rámcový UP ako jeho súčasť *nebol pre PŠ s VJM vypracovaný* a MŠVVaŠ SR schválený. *Najslabšou oblasťou* ŠkVP boli *učebné osnovy* (UO) predmetov, neboli rozpracované podľa rámcového obsahu vzdelávania pre PŠ až v **35 %** kontrolovaných subjektov. *Nedostatky* sa prejavili v nestanovení rozsahu alebo rozpracovaní UO v inom rozsahu ako stanovil UP, v neúplnosti spracovania, v absencii obsahovej diferenciacie a prelínaní sa obsahu predmetov pre jednotlivé ročníky, prípadne učivo nebolo rozdelené po ročníkoch. V 1 subjekte mali žiaci v 3 triedach spojených ročníkov za týždeň len 14 hodín predmetov odučených samostatne, 52 hodín bolo nastavených tak, že na 1 hodine sa súčasne malo odučiť 2 – 5 predmetov naraz. Súčasťou ŠkVP boli vypracované **UO špecifických**

¹ Praktická škola (PŠ) ako súčasť Spojenej školy (SŠ), Športovcov 1461/17, Púchov; Spojená škola internátna (SŠI) s organizačnou zložkou (o.z.) PŠ, Červeňova 42, Nitra; Praktická škola internátna (PŠI) ako o.z. SŠI, M. R. Štefánika 140, Vranov nad Topľou; PŠ ako o.z. SŠ, Partizánska 2, Poprad

a nových predmetov. Všetky subjekty (mimo 1) ŠkVP **prerokovali** v pedagogickej rade, v rade školy a okrem 2 ho **zverejnili** na verejne prístupnom mieste (graf 3).

Graf 3 Školský vzdelávací program

Úroveň **pedagogického riadenia** celkovo bola **dobrá** napriek tomu, že vypracované **vnútorné predpisy**, pokyny a usmernenia v 26% škôl neurčovali metódy, formy, prostriedky a postupy vykonávania činností na zabezpečenie zámerov škôl v oblasti VaV. Predpisy boli neraz formálne spracované, nie vždy kompletne. **Pedagogická dokumentácia** bola vedená trvalým spôsobom (87%), **nedostatky** vyplynuli z neúplnosti záznamov a nekompletnosti dokumentácie. V triede pre žiakov s autizmom viedli triednu knihu s učebným listom pre každého žiaka a triedny výkaz základnej školy (ZŠ) pre žiakov s autizmom, pretože pre PŠ bol v ponuke distribučnej agentúry len 1 druh (pre žiakov s mentálnym postihnutím)². **Dokumentácia žiakov** neobsahovala všetky náležitosti, diagnostické vyšetrenia vykonali psychológ úradu práce, sociálnych vecí a rodiny alebo z psychorehabilitačného centra či klinický psychológ, absentovali najmä **špeciálnopedagogické vyšetrenia**. Vyšetrenia s odporúčaním na pokračovanie v štúdiu v PŠ boli **realizované v období, keď už boli žiakmi tejto školy**, niektorí mali len vyjadrenia psychiatrov o mentálnom postihnutí staršieho dáta. Súčasťou dokumentácie žiakov, ktorých zdravotné znevýhodnenie vyžadovalo úpravu podmienok a obsahu vzdelávania, bol IVP. Niektoré IVP boli **nedostatočne rozpracované**, chýbalo preukázateľné **oboznámenie rodičov** žiakov s dokumentom. Na základe **dohody** uzatvorenej v súlade so školským zákonom 2 PŠ uskutočňovali praktickú prípravu u právnickej osoby. Riaditelia (okrem 2 škôl) podporovali **odborný rast pedagogických a odborných zamestnancov**, ročný plán kontinuálneho vzdelávania zohľadňoval ich aktuálne potreby. Vzdelávanie vychádzalo zo stanovených cieľov v ŠkVP, z návrhov členov metodických orgánov a zistení vnútroškolskej kontroly. V aktuálnom školskom roku absolvovali pedagogickí zamestnanci viaceré formy, druhy kontinuálneho vzdelávania rôzneho zamerania. Získané zručnosti zo vzdelávania väčšinou preukázateľne aplikovali vo VaV žiakov. **Výkon štátnej správy v prvom stupni**, vydávanie rozhodnutí nerealizovalo 30% riaditeľov škôl v súlade s príslušným právnym predpisom. **Nedostatky** sa týkali nevydania rozhodnutia o oslobodení od vzdelávania v jednotlivých predmetoch alebo ich častiach, oslobodenia žiakov z profilujúcich predmetov, vydania rozhodnutí bez zákonom požadovaných podkladov, nespĺňania náležitostí rozhodnutí. Riaditeľ súkromnej školy **rozhodovanie** realizoval v rozsahu

² Kontrolou triednych výkazov za školské roky 2011/2012 – 2014/2015 vo všetkých 3 školách v Nitrianskom kraji boli zistené rozsiahle nezrovnalosti v ich vedení, ktoré sa týkali opakovaného uvádzania roku školskej dochádzky, prerušenia kontinuity v uvádzaní rokov školskej dochádzky (po druhom nasledoval ďalší rok štvrtý), neúplnosti údajov, nezrovnalostí v počtoch vymeškaných hodín (neuvedenie v triednom výkaze) a rokov školskej dochádzky, názve profilujúceho predmetu, dátumoch nástupu do PŠ (žiak už bol v 1. ročníku).

ustanovenom príslušným právnym predpisom s nedostatkami. V 35 % škôl sa **prijímanie žiakov neuskutočňovalo v súlade s právnymi predpismi**. Nedostatky spočívali v nezriadení prijímacej komisie, nedodržaní termínov prijímania žiakov, nekompletnosti dokumentácie prijímacieho konania, prijímaní žiakov len na základe žiadosti zákonných zástupcov. **Výrazné nedostatky** boli zistené v 3 kontrolovaných subjektoch,³ v ktorých sa v tomto školskom roku 4 žiaci **vzdelávali v rozpore so zákonom**, v 2 z nich aj v predchádzajúcich školských rokoch. Žiaci neukončili vzdelávanie v poslednom ročníku ŠZŠ, nemali ukončenú povinnú školskú dochádzku alebo nebolo mentálne postihnutie preukázateľné. **Ukončovanie štúdia** sa vo všetkých subjektoch uskutočňovalo v súlade s právnymi predpismi s výnimkou 1 školy⁴ z dôvodu prezentovania manuálnych zručností z odbornopracovateľného predmetu namiesto profilujúcich voliteľných predmetov. V ďalšej škole vydali žiakom záverečné vysvedčenie s nesprávnym textom v doložke vysvedčenia o získanom stupni vzdelania. V 1 PŠ sa ukončovanie štúdia doteraz nerealizovalo (prvýkrát v júni 2016). Riaditelia PŠ spolupracovali s **poradnými orgánmi** v oblasti riadenia, skvalitňovania VaV a dosiahnutia stanovených cieľov. Pedagogická rada v školách bola funkčná. Metodické združenie či predmetová komisia boli zriadené a funkčné v 83 % subjektov, niekedy spoločné pre učiteľov PŠ a ŠZŠ alebo odborného učilišťa. Pozitívom spoločných metodických orgánov bola vzájomná kooperácia učiteľov, výmena praktických pedagogických skúseností, negatívom znížený podiel zamestnancov PŠ na riadení a riešení vlastnej problematiky. Poradné orgány (mimo 2) sa zaoberali pedagogickými a výchovno-vzdelávacími problémami, zavše preukázali formálne riešenie problematiky procesu VaV. Pracovali podľa vypracovaných plánov práce, zápisnice z rokovaní boli zväčša dostatočne výpovedné. Poradné orgány sa podieľali na internom vzdelávaní pedagogických zamestnancov vzájomným odovzďávaním informácií. Riaditelia (okrem 4) z vlastnej iniciatívy realizovali rôzne **opatrenia na zlepšenie VaV** v PŠ. Najčastejšie sa týkali zlepšovania priestorového a materiálno-technického vybavenia škôl a rozšírenia počtu tried a odborných učební. Patrilo k nim aj organizovanie podujatí pre žiakov a exkurzie pre učiteľov, pravidelné konzultácie výchovného poradcu so žiakom, triednym učiteľom a zákonným zástupcom, vzdelávanie pedagogických zamestnancov smerujúce k skvalitneniu edukácie a rozširovanie spolupráce s rodičmi.

Vnútroštruktúrný systém kontroly a hodnotenia, hodnotený ako **priemerný**, patril k najslabším článkom pedagogického riadenia. Systém kontroly a hodnotenia **žiakov** bol vo väčšine subjektov vypracovaný, so stanovenými spôsobmi, formami, postupmi a kritériami hodnotenia, zohľadňoval charakter zdravotného znevýhodnenia. Prerokovali ho v metodických orgánoch, na pedagogickej rade, schválil riaditeľ školy, V ostatných školách (22 %) obsahoval strohé a všeobecné informácie bez rozpracovania na podmienky školy, v minimálnej miere zohľadňujúce zdravotné znevýhodnenie žiakov. Predložené **hodnotiace záznamy** vedúcich zamestnancov škôl z realizovanej hospitačnej činnosti v aktuálnom školskom roku často nepreukázali korešpondovanie zamerania hospitácií s cieľmi VaV vyplývajúcimi zo ŠKVP. Systém kontroly a hodnotenia **zamestnancov** neposkytoval komplexnejšie informácie o jeho zabezpečení, cieľoch, formách a metódach realizácie. V školách sa raz ročne realizovalo hodnotenie zamestnancov zväčša s formálne vyhotoveným písomným záznamom. Rozsah plánovania kontrolnej činnosti spĺňal kritériá premysleného systému s dôrazom na kontrolu výchovno-vzdelávacieho procesu (VVP) len v 70 % škôl. Kvalitu plánovania a funkčnosť

³ SŠ, J. Kráľa 39, Zlaté Moravce (akt. šk. rok: 1 žiak s MP navštevoval školu 3 roky; minulé šk. roky: 9 žiakov spolu 9 rokov) a SŠ, Červeňova 42, Nitra (akt. šk. rok: 1 žiak s MP + AUT 1 rok; minulé šk. roky: 16 žiakov spolu 22 rokov) - žiaci v minulých rokoch opakovali ročníky, ale **opakovanie bolo bezdôvodné**: prepis hodnotenia, opakovanie v dôsledku neprospievania v 2 predmetoch bez umožnenia vykonania opravných skúšok; Súkr. PŠ, Matice slovenskej 13, Prešov (akt. šk. rok: 1 žiak s MP + TP navštevoval školu 1 rok, 1 žiak s MP + TP 4 roky, **mentálne postihnutie sa u nich nepreukázalo**)

⁴ SŠ, J. Kráľa 39, Zlaté Moravce

vnútorného systému kontroly v ostatných PŠ znižovali nesystematická kontrola, absencia *zovšeobecňovania a analýzy zistených výsledkov* na zasadnutiach poradných orgánov, nevyužitie na skvalitňovanie procesu VaV. Pri zistení nedostatkov sa prijímali *opatrenia na ich odstránenie* (74 %), ale v takmer polovici škôl (48 %) bez *následnej kontroly*.

Klíma a kultúra školy dosiahli *veľmi dobrú úroveň*. Vo všetkých subjektoch ich pozitívne ovplyvnilo zapojenie žiakov do *aktivít, besied, súťaží, výstav* (školských, mimoškolských) a *projektov* (školských, národných, medzinárodných) pri rešpektovaní možností a zdravotného znevýhodnenia. Žiaci PŠ sa zúčastňovali všetkých aktivít spoločenského, kultúrneho, športového a tvorivého charakteru, ktoré organizovali pre žiakov spojených škôl. Zapájali sa do činnosti *záujmových útvarov* zriadených v PŠ, prípadne v ŠZŠ, v 1 subjekte aj do záujmovej činnosti v centre voľného času (CVC). Úroveň kultúry a atmosféry všetkých škôl zlepšilo nadväzovanie a rozvíjanie *kontaktov i spolupráce* s inými školami (aj v zahraničí), s rôznymi organizáciami a inštitúciami, tiež *sprostredkovávanie informácií* zákonným zástupcom žiakov, ako aj verejnosti. Priaznivú *atmosféru* vzdelávacieho prostredia 91 % škôl umocňovala estetická a kreatívna úprava exteriéru aj interiéru PŠ s prezentáciou výrobkov a výtvarných prác žiakov. Pozitívnu klímu všetkých škôl (mimo 1) podporoval profesionálny prístup založený na humánnom a empatickom pôsobení väčšiny pedagogických a odborných zamestnancov, vzájomná spolupráca a prirodzený rešpekt. V procese VaV sa prejavila ich znalosť zdravotného stavu, rodinných pomeroch a záujmov každého žiaka, rešpektovanie zdravotného znevýhodnenia a jeho dôsledkov. Podporovali osvojovanie si primeraného správania sa žiakov v rôznych životných situáciách, uvedomovanie si zdravého životného štýlu, ich kultúrne, spoločenské a estetické formovanie. Vedúci zamestnanci 78 % subjektov poukázali na veľmi dobrú až dobrú *spoluprácu so zákonnými zástupcami* žiakov v oblasti vzdelávania, mimoškolskej činnosti, predkladania návrhov na skvalitnenie podmienok, podpory školy a sponzorstva. V ostatných školách, napriek vynaloženému úsiliu, bola vzájomná podpora a spolupráca so zákonnými zástupcami žiakov sporadická, rodičia sa zaujímali o vzdelávacie výsledky a správanie svojich detí ojedinele. V jednej PŠ⁵ pre zákonných zástupcov rómskych žiakov zorganizovali rodičovské združenie v obci, kde mali trvalý pobyt.

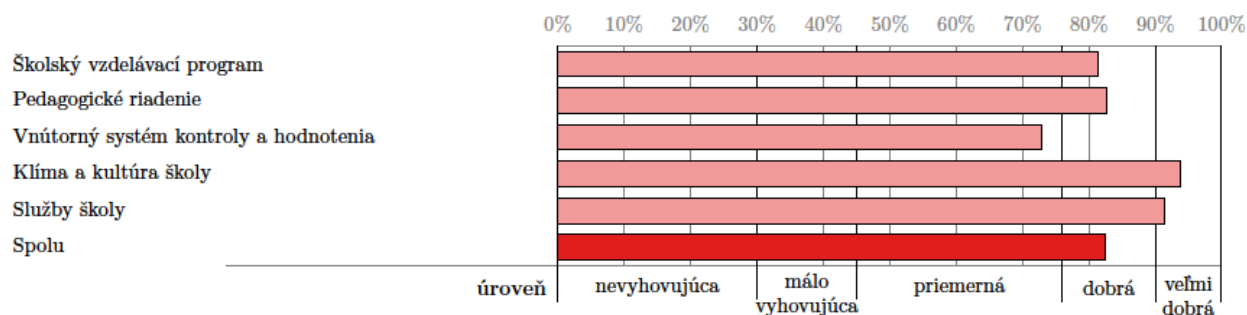
Služby školy hodnotili školskí inšpektori ako *veľmi dobré*. *Výchovné poradenstvo* bolo v prevažnej väčšine škôl zabezpečené (91 %) orientáciou aj na žiakov PŠ vo forme poskytovania informácií o možnostiach uplatnenia absolventa v chránených dielnach, podporovanom bývaní, v stacionári alebo zariadení sociálnej starostlivosti. Činnosť výchovných poradcov sa zameriavala na aktivity monitorujúce výchovné, vzdelávacie, osobnostné problémy žiakov a ich riešenie v spolupráci s triednymi učiteľmi, vedením škôl a zákonnými zástupcami žiakov. V 1 škole nebola funkcia výchovného poradcu ustanovená. Školy (okrem 2) poskytovali alebo zabezpečovali prostredníctvom externých pracovísk svojim žiakom *odborné služby*: *špeciálnopedagogické* (91 %), *psychologické* (91 %), *logopedické* (43 %), *liečebno-pedagogické* (21 %) a *rehabilitačné/fyzioterapeutické* (26 % PŠ), prípadne ďalšie služby. Jedna škola v Nitrianskom kraji zabezpečovala pre svojich žiakov 6-krát ročne hipoterapiu. Nedostatkom 1 subjektu v Košickom kraji bolo nezabezpečenie odporúčanej špeciálnopedagogickej, resp. logopedickej individuálnej intervencie žiakom s viacnásobným postihnutím. *Centrum špeciálno-pedagogického poradenstva* (CŠPP) sa nachádzalo v 13 spojených školách (57 %), poskytovalo diagnostiku, odborné intervencie a poradenstvo aj žiakom PŠ, ich rodičom a pedagógom. Rediagnostické vyšetrenia sa realizovali bez dlhších čakacích lehôt, čo zabezpečilo včasné informácie o aktuálnej mentálnej úrovni žiakov a následné odporúčania k ich VaV. Žiaci ako klienti zariadenia mohli využívať biofeedback, muzikoterapiu, arteterapiu, pohybovú terapiu, bazálnu stimuláciu v multisenzorickej miestnosti snoezelen, ergoterapiu a canisterapiu. V spolupráci s psychológom CŠPP riešili konflikty

⁵ SŠ, Nám. sv. Cyrila a Metoda 9, Vrbové

žiakov v triede, realizovali výchovné korekcie. Pri 6 školách bol **školský klub detí**, do jeho činnosti sa však zapojilo len 8 žiakov PŠ. Pri 7 školách bol **školský internát**, ubytovaných bolo 14 žiakov PŠ. Súčasťou 1 PŠ⁶ bolo **centrum voľného času**, ktoré navštevovalo 6 žiakov.

Riadenie školy bolo na dobrej úrovni (graf 4).

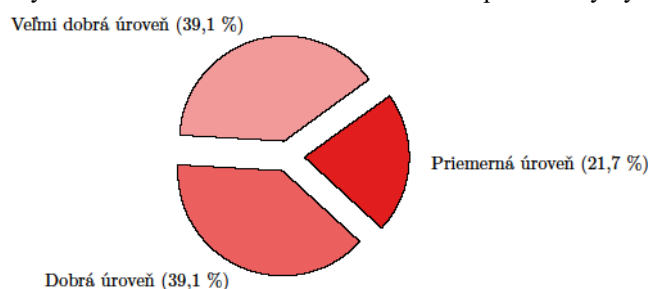
Graf 4 Riadenie školy

2. Podmienky výchovy a vzdelávania

V 9 školách boli podmienky na **veľmi dobrej**, v 9 na **dobrej**, v 5 na **priemernej úrovni** (graf 5).

Graf 5 Percentuálny pomer výsledkov hodnotenia úrovni škôl v oblasti podmienky výchovy a vzdelávania

Pozitívne zistenia

- * splňanie kvalifikačných predpokladov a požiadaviek na výkon činnosti vedúceho pedagogického zamestnanca (91 % škôl)
- * zabezpečenie odbornej činnosti kvalifikovanými odbornými zamestnancami (100 %)
- * účelné využívanie vonkajších a vnútorných priestorov na školskú a mimoškolskú činnosť (100 %)
- * konštruktívne riešenie absencie učebníc vypracovaním učebných textov, pracovných listov učiteľmi najmä na vyučovanie odbornopracovných a voliteľných predmetov
- * vybavenosť škôl funkčnou didaktickou technikou včítane IKT (100 %)
- * veľmi dobré vypracovanie školského poriadku (93 %).
- * predchádzanie sociálno-patologickým javom a rýchle riešenie nevhodného správania žiakov (90 %)
- * dodržiavanie základných fyziologických, psychických a hygienických potrieb žiakov (97 %)

⁶ SŠ, Čajkovského 50, Trnava

- * zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia žiakov pri výchovno-vzdelávacích činnostiach (100 %).

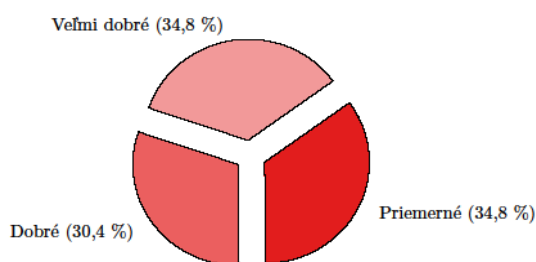
Negatívne zistenia

- * nevhodné priestory pre PŠ (19 %)
- * nevytvorenie bezbariérového prostredia (30 %)
- * absencia telocvične (13 %)
- * nevydanie učebníc pre praktickú školu
- * nevyhovujúca naplnenosť tried (17 %)

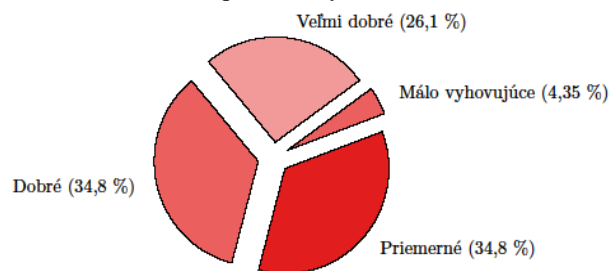
Personálne podmienky presiahli **dobrú úroveň** (90,12 %). Väčšina (91 %) riaditeľov škôl a ostatných vedúcich pedagogických zamestnancov spĺňala kvalifikačné predpoklady a požiadavky na výkon riadiacej funkcie⁷. Nedostatkom 2 subjektov bolo, že zástupcovia riaditeľa nevykonávali v škole priamu vzdelávaciu činnosť. Kvalifikovanosť pedagogických zamestnancov dosiahla **89 %**, odborných zamestnancov **100 %**. V školách pôsobilo spolu **239 zamestnancov** (169 učiteľov, 23 asistentov učiteľa, 8 vychovávateľov, 7 logopédov, 10 psychológov, 1 liečebný pedagóg, 6 sociálnych pracovníkov, 1 zdravotná sestra, 4 rehabilitační pracovníci a 10 ďalších zamestnancov). V 2 PŠ pôsobili až 2 asistenti učiteľa, v 1 škole traja na polovičný úväzok.

Primerané **priestorové podmienky** v 81 % škôl umožňovali realizáciu ŠkVP, školskí inšpektori ich celkovo hodnotili ako **dobré**. V dotazníku pre riaditeľa školy vedúci zamestnanci sami hodnotili podmienky školy. Riaditelia 8 škôl zhodnotili **exteriér** svojej PŠ

Graf 6 Priestorové podmienky – exteriér

Graf 7 Priestorové podmienky – interiér

ako veľmi dobrý, 7 ako dobrý, 8 ako priemerný (graf 6). Podmienky v **interiéri** (graf 7) považovali za veľmi dobré v 6 školách, za dobré v 8, priemerné v 8, v 1 PŠ za málo vyhovujúce. Niekoľko škôl (19 %) sídlilo v prenajatých alebo nevhodných budovách, priestor bol obmedzený, prípadne nezodpovedal požiadavkám školského prostredia. Nevýhodou bol chýbajúci prívod vody v triede 1 školy. V niekoľkých subjektoch absentovala telocvična, využívali náhradné priestory alebo telocvičňu inej školy. Voliteľné a niektoré odbornopracovnické predmety sa vyučovali v náležite zariadených a vybavených odborných učebniach. Edukačný proces sa podľa potreby a možností jednotlivých škôl uskutočňoval aj v **ďalších vnútorných a vonkajších priestoroch** (tab. 1). Školský klub detí, školský internát a CVČ mali k dispozícii primerané priestory. Vnútorné a vonkajšie priestory všetkých škôl sa veľmi účelne **využívali**, vo vyučovacom čase podľa vypracovaných rozvrhov hodín a prevádzkových poriadkov, mimo vyučovania na záujmovú činnosť, realizáciu rôznych športových alebo školských akcií. **Bezbariérové** upravené vstupné a učebné priestory malo 70 % škôl.

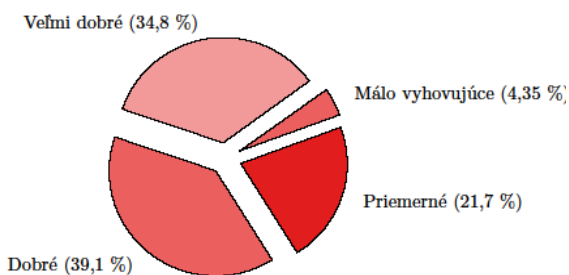
⁷ Okrem riaditeľa zo Súkr. PŠ, Matice slovenskej 13, Prešov a zástupcov riaditeľa zo SŠ, J. Kráľa 39, Zlaté Moravce; PŠ, Čsl. Armády 183/1, Kremnica a SŠI, M. R. Štefánika 140, Vranov nad Topľou

Tab. 1 Priestorové možnosti

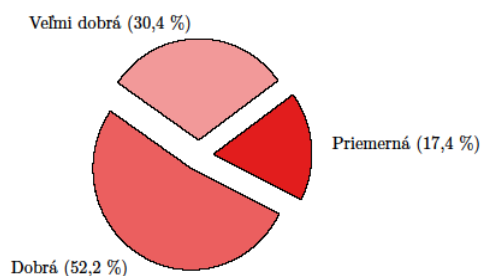
Priestorové možnosti	
Školy mali k dispozícii	Percento škôl
samostatnú rehabilitačnú miestnosť s rehabilitačnými pomôckami	43
logopedickú miestnosť s vybavením	61
špeciálne vybavenú počítačovú miestnosť	87
triedy na vyučovanie odborno-praktických predmetov	100
triedy na vyučovanie voliteľných predmetov	83
špeciálnu miestnosť na vyučovanie telesnej výchovy	83
hygienickú miestnosť s kompletným vybavením	70
relaxačnú miestnosť	70
školský pozemok/záhradu	87

Materiálno-technické podmienky dosiahli *dobrú úroveň*. Veľmi dobré zabezpečenie materiálno-technických podmienok *na teoretické vyučovanie a praktickú prípravu* priaznivo ovplyvňovalo náplň vzdelávania (95 %). Podľa hodnotenia školských inšpektorov takmer všetky PŠ (91 %) mali dostatok (aj nových) *učebných pomôcok*. Všetky školy mali potrebné množstvo funkčnej *didaktickej techniky* vrátane *informačno-komunikačných technológií (IKT)*. Dobré boli vybavené kompenzačnými, *špeciálnymi* učebnými a relaxačnými *pomôckami* (87 %), potrebu ich využívania stanovil druh a stupeň postihnutia žiakov. Zariadenie tried *nábytkom* hodnotili sami riaditelia ako prevažne dobré alebo veľmi dobré (graf 8). Realizáciu ŠKVP podporovala dobrá vybavenosť škôl *učebnými pomôckami*

Graf 8 Zariadenie tried

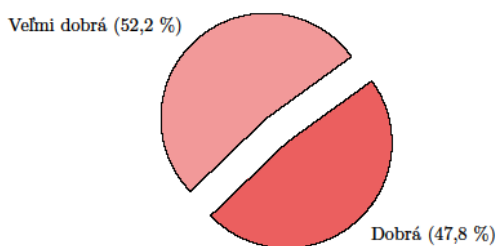

Graf 9 Vybavenosť pomôckami na vyučovanie

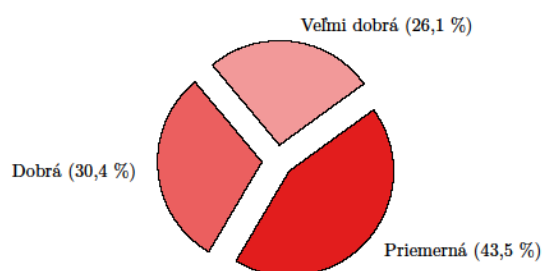

Vrátane didaktickej techniky (graf 9) a prostriedkami IKT pre žiakov (graf 10). Vybavenosť škôl pracovnými *pomôckami na praktickú prípravu* bola prevažne priemerná až dobrá

Graf 10 Vybavenosť informačno-komunikačnými technológiami pre žiakov

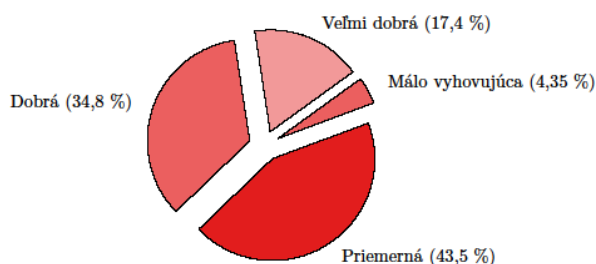

Graf 11. Vybavenosť tried na praktickú prípravu

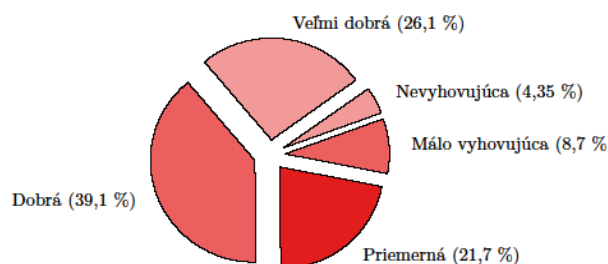

Graf 12 Vybavenosť kompenzačnými a špeciálnymi učebnými pomôckami

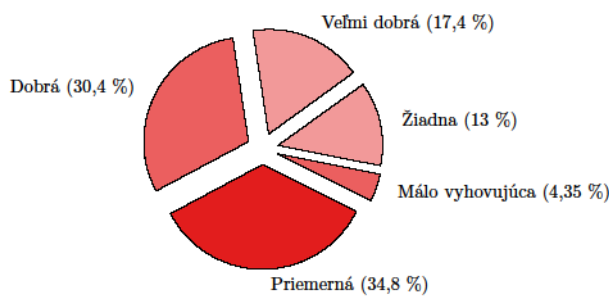

Graf 13. Vybavenosť relaxačnými pomôckami

(graf 11). Zdravotné znevýhodnenie žiakov vyžadovalo využívanie **kompenzačných** (graf 12) aj **relaxačných** pomôcok (graf 13), ktorými boli PŠ, podľa hodnotenia riaditeľov škôl, vybavené primerane. Vybavenosť telocvične **telocvičným náradím a náčiním** bola zväčša priemerná až dobrá, v časti škôl žiadna (graf 14).

Graf 14 Vybavenosť telocvične

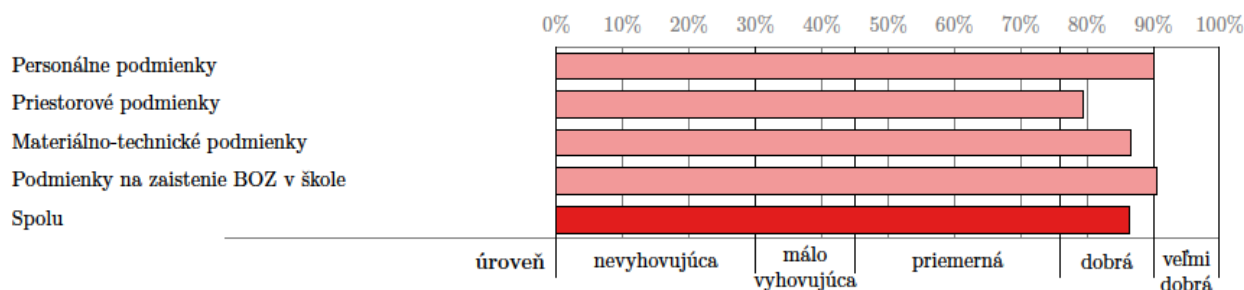
Pre žiakov PŠ neboli vydané **učebnice a učebné texty** schválené ministerstvom školstva. Pedagogickí zamestnanci nedostatok kompenzovali využívaním vhodných pasáží z učebníc ŠZŠ a ZŠ a pracovných listov ŠZŠ, ktorými bola väčšina škôl primerane vybavená. V niektorých školách nahrádzali deficit tvorbou vlastných učebných textov a pracovných listov najmä na vyučovanie odborných-praktických a voliteľných predmetov

Podmienky na zaistenie **bezpečnosti a ochrany zdravia** (BOZ) presiahli **dobrá úroveň** (90,58). Školy (okrem 1) mali vydaný **školský poriadok**, neraz spracovaný ako spoločný dokument pre organizačné zložky. Prerokovaný bol s orgánmi školskej samosprávy a v pedagogickej rade školy. Vhodne upravoval základné pravidlá vnútorného režimu škôl. Vymedzoval opatrenia proti šíreniu legálnych a nelegálnych drog, upravoval podmienky na zaistenie ochrany pred diskrimináciou, násilím či šikanovaním. Na riešenie prejavov šikanovania vypracovali školy internú smernicu. Oboznámenie žiakov so školským poriadkom dokumentovali záznamy v triednych knihách, zverejnený bol na verejne prístupnom mieste. Veľmi dobre školy (90 %) realizovali aktívnu ochranu na **predchádzanie sociálno-patologickým javom a riešenie ich príznakov**. Všetky realizovali preventívne aktivity, preventívno-výchovné programy v rámci národných programov, výchovne pôsobili na žiakov v rámci vyučovacích aj triednických hodín, rôznych podujatí, besied, prednášok a vzdelávacích aktivít. Väčšina škôl zabezpečovala monitoring zameraný na prevenciu a odhaľovanie negatívnych javov v správaní žiakov, rýchle riešili náznaky šikanovania a nevhodného správania. Z riadených rozhovorov s vedením škôl a s pedagogickými zamestnancami v 2 krajoch vyplynulo, že problém šikanovania a výskyt patologických javov sa nevyskytol ani raz. Školy (97 %) dodržiavali základné **fyziológické, psychické a hygienické potreby** žiakov. Vo všetkých PŠ rešpektovali stanovený začiatok a koniec vyučovania. Subjekty dodržali dĺžku

vyučovacích hodín (okrem 1)⁸, organizáciu prestávok a počet vyučovacích hodín v 1 dni. Žiaci s autizmom mali vyučovacie hodiny rozdelené do kratších časových úsekov. Počas vyučovacích hodín boli zaraďované prestávky na oddych najmä pre žiakov s ťažkým stupňom postihnutia, v prípade zdravotných ťažkostí mali žiaci možnosť relaxovať, aby mohli vykonávať ďalšiu činnosť. Pitný režim bol zabezpečený z verejného zdroja pitnej vody, z vlastných zdrojov, varením čaju, výnimočne z automatu na vodu. Všetky kontrolované subjekty venovali veľkú pozornosť zaistovaniu **BOZ žiakov** pri výchovno-vzdelávacích činnostiach. Prevádzkové poriadky a zásady správania v odborných učebniach a telocvični boli verejne prístupné. Organizácia podujatí bola v súlade s právnymi normami, žiaci boli preukázateľne poučení pred každou akciou, zákonní zástupcovia informovaní o plánovanej aktivite, jej priebehu a zabezpečení (aj v prípade plnoletých žiakov vzhľadom na ich mentálne, prípadne viacnásobné postihnutie). Exkurzií, kurzov a výletov sa mohli, vzhľadom na postihnutie, zúčastniť iba žiaci, ktorým to zdravotný stav umožňoval. **Naplnenosť tried** bola vyhovujúca (83 %). Počty žiakov v triedach 4 škôl⁹ neboli v súlade s právnymi predpismi, rovnako aj v oddelení školského klubu detí¹⁰. Menej efektívne vynakladanie finančných prostriedkov sa týkalo vyučovania pri vydaní rozhodnutia o oslobodení žiakov od vyučovania jednotlivých predmetov. V 1 škole bol počet o 1 - 2 žiakov nižší ako stanovený najnižší povolený počet žiakov v triede, nevyužili možnosť spájania žiakov na hodinách telesnej výchovy. V ďalšej škole kvôli oslobodeniu žiakov od vyučovania telesnej výchovy každú z dvoch skupín tvorili 3 žiaci. Akceptovaním zdravotného znevýhodnenia 4 žiaci s viacnásobným postihnutím končili vyučovanie 4 dni v týždni po štvrtej vyučovacej hodine, vo vzdelávaní sa pokračovalo s 1 žiakom.

Podmienky výchovy a vzdelávania boli na dobrej úrovni (graf 15).

Graf 15 Podmienky výchovy a vzdelávania

3. Priebeh výchovy a vzdelávania

Výchovno-vzdelávací proces z hľadiska vyučovania učiteľom a učenia sa žiakov kontrolovali školskí inšpektori **379 hospitáciami**, z toho **139** na všeobecno-vzdelávacích predmetoch, **139** na odbornopráctických predmetoch a **101** hospitáciami na voliteľných predmetoch. V štátnych školách sa vykonalo 364 hospitácií, v súkromnej škole 15, v školách s vyučovacím jazykom slovenským 351 hospitácií, v školách s VJM 28. Na 40 % kontrolovaných vyučovacích hodín bol prítomný *asistent učiteľa*. Počas vyučovania pomáhali žiakom 6 *osobní asistenti*.

⁸ SŠI, Zeleného stromu 8, Rožňava - nedostatkom bolo neodôvodnené skrátenie každej vyučovacej hodiny na 40 minút

⁹ SŠ, Pod papierňou 2671, Bardejov; SŠ, Budovateľská 1309, Vranov nad Topľou; SŠ, SNP 15, Sabinov; SŠ, Tehelná 23, Lipany

¹⁰ SŠI, Červeňova 42, Nitra

Pozitíva

- * plnenie cieľov vyučovania (92 % kontrolovaných vyučovacích hodín)
- * overovanie plnenia cieľov, spätná väzba (91 %)
- * individuálny prístup, rešpektovanie špeciálnopedagogických potrieb, osobitostí a záujmov každého žiaka (95 %)
- * priaznivá pracovná atmosféra, dobré vzťahy medzi vyučujúcimi a žiakmi (94 %)
- * využívanie učebných pomôcok (90 %)
- * vedenie žiakov k osvojeniu základných vedomostí, zadávanie praktických úloh (92 %)
- * motivácia, slovné povzbudzovanie žiakov (97 %)
- * rozvíjanie komunikačných schopností žiakov (90 %)
- * podporovanie socializácie každého žiaka v rámci jeho individuálnych možností (92 %)
- * vedenie žiakov k dodržiavaniu bezpečnosti a ochrany zdravia, hygieny, poriadku (93 %)
- * podnecovanie žiakov k samostatnosti a sebaobsluže (85 %)
- * rozvíjanie pracovných (praktických) zručností žiakov zaradovaním zmysluplných činností (75 %)
- * zamestnanosť žiakov počas vyučovacej hodiny, ich záujem o učenie, aktivita a chuť pracovať, disciplinované plnenie úloh (93 %)

Negatíva

- * absencia hodnotenia dosiahnutých vedomostí a zručností žiakov na 23 % kontrolovaných vyučovacích hodín
- * neprítomnosť zhodnotenia splnenia cieľa hodiny a výsledkov práce žiakov (nielen ich aktivity) v závere vyučovacích hodín
- * nerozvíjanie hodnotiacich a sebahodnotiacich kompetencií žiakov
- * ojedinelé využívanie informačno-komunikačných technológií (IKT) a didaktickej techniky

Všeobecnovzdelávacie predmety (*slovenský jazyk a literatúra, matematika, výchova k mravnosti a občianstvu, telesná a športová výchova, výtvarná výchova, hudobná výchova, rozvíjanie komunikačnej schopnosti*)

Na všetkých vyučovacích hodinách učitelia formulovali kognitívne, afektívne a psychomotorické **ciele** (v závislosti od obsahu vyučovacích hodín) aj špecifické ciele vyplývajúce z IVP žiakov s viacnásobným postihnutím. Účinným naplňaním cieľov prostredníctvom zmysluplných úloh a činností viedli žiakov k osvojovaniu **základných vedomostí, zručností a návykov** potrebných pre ich ďalší život. Správnosť odpovedí, riešení zadaných úloh a vykonávaných činností priebežne **overovali**. Požadovanú mieru rešpektovania individuálnych potrieb a osobitostí žiakov zabezpečovali **individuálnym prístupom**, akceptovaním aktuálneho stavu, zohľadňovaním pracovného tempa a prispôsobovaním náročnosti zadávaných úloh. Zvyšovaniu stupňa individualizácie vyučovacieho procesu žiakov s ťažkým a viacnásobným postihnutím napomáhala racionálne využívanie pomoci **pedagogického asistenta**. K vytvoreniu priaznivej a podnetnej pracovnej **atmosféry** prispievali učitelia vľúdnym, trpezlivým, empatickým a zodpovedným prístupom k všetkým žiakom, ako aj účinnou kooperáciou s asistentmi, občas aj relaxačnou prestávkou a relaxačným cvičením. Premyslenou **organizáciou** vyučovacích hodín, vhodným striedaním rôznych **metód a foriem práce**, zaradovaním edukačných hier a zážitkového učenia zabezpečovali cieľuprimerané **sprístupňovanie učiva**. Napomáhali zmierňovať postihnutie žiakov a edukačné nedostatky, ktoré z neho vyplývali, tlmili psychomotorický nepokoj. **Názornosť** vyučovania podporili účelným využívaním **učebných pomôcok**, čiastočne aj didaktickej techniky a prostriedkov IKT. Používanie **špeciálnych a kompenzačných** pomôcok bolo primerané potrebám žiakov s viacnásobným postihnutím. Využívanie aktivizujúcich metód, kladenie otvorených otázok pozitívne ovplyvňovalo rozvíjanie **komunikačných schopností** na väčšine vyučovacích hodín. Použitie posunkovej reči napomohlo lepšiemu porozumeniu pri narušenej oromotorike žiakov

so *sluchovým postihnutím*. Osvojovanie vedomostí úzko prepájali s **praktickým využitím**, akcent kládli na získavanie základných poznatkov. Žiakov za záujem o ponúkané činnosti a aktívne zapájanie sa do ich realizácie verbálne oceňovali, slovné **hodnotenie** či klasifikáciu na hodnotenie učebných výsledkov využili menej často, rovnako ako sebahodnotenie žiakov. Vyžadovali od nich **samostatnosť** pri sebaobslužných činnostiach na úrovni, ktorá bola pre nich dosiahnuteľná. Pri všetkých činnostiach boli žiaci vedení k **socializácii** a k **dodržiavaniu pravidiel bezpečnosti**, hygieny a poriadku v triede. Využitím výchovných prvkov učiva ich učitelia viedli k zodpovednosti, vzájomnej úcte a súdržnosti. Na vyučovacích hodinách boli **žiaci** zamestnaní, aktívni, navzájom k sebe slušní, disciplinovaní, väčšinou trpezliví, tešili sa z každého úspechu. Pracovali so zaujatím v rámci svojich možností a schopností, o ponúkané aktivity prejavovali rozdielny záujem. Spontánne vyjadrovali svoje zaujatie, pocity a emócie. Učebné pomôcky a poriadok na pracovnom stole väčšinou udržiavali, pri sebaobslužných činnostiach boli zväčša sebestační. Po splnení úloh sa u niektorých žiakov prejavovala znížená koncentrácia v dôsledku únavy. **Slabšou stránkou** vyučovacích hodín menšiny škôl bolo málo výrazné formulovanie cieľov bez nadviazania na osobnú skúsenosť žiakov a poukázania na praktické využitie nových poznatkov. V závere vyučovacích hodín učitelia nevytvorili dostatočný priestor na zhodnotenie splnenia cieľa hodiny, nedocenili hodnotenie výsledkov práce žiakov, prevažne sa zamerali na hodnotenie aktivity žiakov, len sporadicky podnecovali žiakov na sebahodnotenie a hodnotenie výkonov navzájom. Vyskytlo sa používanie odborných výrazov učiteľom neprímerane k schopnostiam žiakov. V 2 krajoch bolo negatívom cvičenie žiakov v bežnom oblečení, bez cvičebných úborov a športovej obuvi, v 1 škole chýbajúce umývadlo v triede znemožňovalo výkon hygienických úkonov, čo riešili žiaci odchodom z triedy do priľahlých hygienických zariadení bez dozoru. V 1 škole nebolo možné hodnotiť priebeh VVP na viacerých sledovaných hodinách triedy boli zmiešané zo žiakov rôznych ročníkov, podľa rozvrhu mali súčasne viaceré predmety, plnenie UO bolo nepreukázateľné.

Odborno-praktické predmety (*rodinná výchova, zdravotná výchova, ručné práce a šitie, príprava jedál a výživa, domáce práce a údržba domácnosti*)

Praktická príprava sa **uskutočňovala** v škole, v zariadení sociálnych služieb alebo v zdravotnom stredisku, v 2 školách **u právnickej osoby**. Výber edukačného prostredia determinoval charakter preberaného učiva. Vyučovacie hodiny sa realizovali **v kmeňových triedach** alebo **v odborných učebniach** evokujúcich podmienky a situácie reálneho praktického života, čo podporovalo záujem žiakov o učenie. Učitelia jasne a zrozumiteľne formulovali výchovno-vzdelávacie **ciele**. Stanovený **obsah učiva** bol v súlade s UO alebo vychádzal z IVP rešpektujúcich individuálne schopnosti, osobitosti a potreby žiakov tak, aby si každý žiak v rámci svojich možností osvojil **základné vedomosti s dôrazom na rozvoj praktických zručností** potrebných pre budúci život. Vyučujúci zadávali diferencované úlohy s rešpektovaním osobitostí, potrieb a záujmov, čím viedli žiakov k **samostatnosti** pri sebaobslužke. V plnej miere uplatňovali **individuálny prístup**, so žiakmi s **viacnásobným postihnutím** a **ťažším stupňom mentálneho postihnutia** pracovali individuálne, so žiakmi so **sluchovým postihnutím** komunikovali posunkovým jazykom. Praktické činnosti boli, okrem rozvoja špecifických zručností, zamerané aj na utváranie a fixáciu **sebaobslužných činností**, na rozvoj **jemnej motoriky a koordinácie pohybov**. Väčšina hodín mala premyslenú **organizačnú štruktúru**. Aktívnu pomoc **pedagogického asistenta** využívali v triedach so žiakmi s **ťažkým stupňom postihnutia** pri prekonávaní bariér vyplývajúcich z ich zdravotného znevýhodnenia. Spolupráca učiteľov a asistentov bola efektívna, vzájomne spolupracovali, pri práci so žiakmi sa dopĺňali. V 1 triede bola pri žiakovi s autizmom prítomná **zdravotná sestra**. K sprostredkovaniu informácií boli využívané rôznorodé názorné **pomôcky**. Počas práce s **pracovnými pomôckami** dodržiavali žiaci **pravidlá bezpečnosti**, pri práci

s potravinami boli vedení k dodržiavaniu hygieny a používaniu osobných ochranných prostriedkov. V závislosti od potrieb jednotlivcov dbali vyučujúci na používanie **kompenzačných a špeciálnych pomôcok**. Pri únave a strate záujmu o činnosť zaraďovali relaxačné chvíľky, v niektorých školách aj pripravené relaxačné pomôcky. Žiaci, ktorí nevládali vykonávať prácu, si mohli odpočinúť, ich zdravotné problémy počas pracovných činností učitelia rešpektovali. Pozitívom bola diferenciácia úloh vzhľadom na schopnosti a zručnosti žiakov s podporou dosiahnutia úspechu a radosti zo zvládnutia činnosti. Diferenciáciu, striedanie samostatnej a frontálnej činnosti, ojedinele aj zadávanie úloh s rôznou náročnosťou zaraďovali v triedach so spojenými ročníkmi a pri vzdelávaní žiakov s autizmom, menej zručným žiakom pomáhali. Niektorí jednotlivci vyjadrili svoje obavy odmietnutím výkonu činnosti, ich postoj rešpektovali a zamestnali ich pre nich prijateľnejšou úlohou. Priaznivú **atmosféru** umocňovali učitelia pozitívnym, pokojným prístupom, vhodne volenými činnosťami, pri pracovných činnostiach dopĺňala atmosféru hudba. Premysleným striedaním činností, skupinovej práce i práce vo dvojiciach viedli všetkých žiakov k splneniu vyučovacieho cieľa a k rozvoju **sociálnych zručností**. Porozumenie teoretickému učivu a praktickým postupom overovali pravidelnou **spätnou väzbou**, priebežne kontrolovali plnenie úloh a dávali žiakom pozitívnu spätnú väzbu o ich plnení, čím ich motivovali k napredovaniu. K pozitívam patrilo aj rozvíjanie **komunikačných kompetencií**. Vhodne volenými otázkami smerujúcimi k praktickému uplatneniu nových poznatkov viedli žiakov k aktívnej verbálnej komunikácii, primeranému terminologickému vyjadrovaniu sa, k voľnej komunikácii počas pracovných činností, k vyjadreniu svojich **skúseností a názorov**. Boli vedení k používaniu správnych **pracovných postupov**, ich správnosť učitelia korigovali individuálne. Upozorňovaním na ohrozenia pri manipulácii s pracovnými pomôckami v odborných učebniach, používaním ochranných pracovných pomôcok a zachovávaním poriadku na pracovisku ich viedli k dodržiavaniu **bezpečnosti a ochrany zdravia, k hygieny a poriadku**. V záverečnom rozhovore zhodnotili učitelia priebeh vyučovacích hodín, získavali spätnú väzbu od žiakov, menej ich podporovali v **sebahodnotení**, niekedy **slovne hodnotili** alebo **klasifikovali**. Pre **žiakov** boli témy odborno-praktických predmetov väčšinou zaujímavé, do činností sa zväčša aktívne zapájali. Všetci boli zamestnaní, pri manipulácii s náčiním, nástrojmi, elektrickým sporákom dodržiavali bezpečnostné predpisy. Prezentovali svoje teoretické vedomosti a praktické zručnosti. Na kladené otázky väčšinou stručne a nie vždy správne odpovedali. Pedagogické majstrovstvo pedagógov sa prejavilo pri zvládaní správania sa žiakov súvisiaceho s ich postihnutím, pri eliminácii rušivých elementov. Medzi **slabé stránky** VVP patrili nižšia frekvencia hodnotenia výsledkov práce žiakov a klasifikácia, menšie využitie IKT a didaktickej techniky, nezadávanie úloh na zmysluplnú činnosť na menšej časti hodín, v 1 škole neboli zreteľne stanovené ciele vyučovania, prelínal sa obsah viacerých tém. Problém v komunikácii žiakov sa prejavil v 1 subjekte pri snahe učiteľa a jeho asistenta komunikovať s nimi v štátnom jazyku, pričom žiaci sa z dôvodu nepochopenia otázok dožadovali prekladu do jazyka národnostnej menšiny. Rezervy sa vyskytli v 1 škole,¹¹ na viacerých hodinách neboli ciele v súlade s UO. V tejto škole mali žiaci počas 1 vyučovacej hodiny viac rôznorodých predmetov, niektoré boli odučené, iné nie.

Voliteľné predmety (*starostlivosť o starých a chorých, pestovateľské práce, pomocné práce v kuchyni, remeselné práce, pomocné práce v záhradníctve a aranžovaní, tkanie na tkáčskom stave, pomocné práce v administratíve, domáce práce a údržba domácnosti, pomocné práce s kancelárskou technikou, keramika*)

Edukačný proces bol často organizovaný formou blokového vyučovania a realizoval sa najmä v odborných učebniach, v školskej záhrade, v triedach prispôsobených na plnenie

---

¹¹ SŠ, Športovcov 1461/17, Púchov

stanovených cieľov a v ďalších priestoroch školy. Vyučovanie voliteľného predmetu domáce práce a údržba domácnosti 2 PŠ sa uskutočňovalo u právnickej osoby. Vyučovacie hodiny svojím obsahom a zvolenými úlohami i činnosťami väčšinou plnili **cieľ** PŠ pripraviť žiakov na jednoduché praktické práce, elementárne pracovné činnosti, sebaobsluhu pod dohľadom inej osoby. V úvodnej časti vyučovacích hodín učitelia oboznámili žiakov s **cieľmi vyučovania**, v **motivačnej** fáze vzbudzovali záujem o dané témy. Pedagogickým taktom a priateľským prístupom vytvárali príjemnú **atmosféru**, zábery vyučovacích hodín väčšinou napĺňali **zmysluplne vykonávanými činnosťami**, čím boli rozvíjané ich **pracovné zručnosti**. Hotové výrobky využili na výzdobu priestorov školy, čo umocnilo zmysluplnosť ich práce. Pozornosť sústredili na **dodržiavanie pracovných postupov** a dokončovanie úloh, čo podporovalo vytrvalosť žiakov. Žiaci **pracovali na PC**, vedeli samostatne písať vo worde, kopírovať súbory, učitelia dbali i na úpravu a gramatickú správnosť. Pod dozorom učiteľa a asistenta žiaci v 1 PŠ pracovali s internetom. Učitelia **zohľadňovali výchovno-vzdelávacích potrieb** jednotlivých žiakov zabezpečovali aplikovaním **individuálnej pomoci**, náročnosť úloh a čas na ich splnenie prispôbovali rozvojovému potenciálu jednotlivcov a špeciálnopedagogickým potrebám vyplývajúcich z ich zdravotného znevýhodnenia. V 1 škole 2 žiaci s **ťažkým a viacnásobným postihnutím** nedokázali pracovať na výrobku ani s pomocou, preto triedili stavebnicu podľa farieb a tvarov, čím si rozvíjali jemnú motoriku. V 1 subjekte žiak s autizmom vykonával len činnosti, ktoré si sám vyžadoval, ak bol vyzvaný k spoločnej činnosti, nejavil záujem. Niektoré hodiny strávil so špeciálnym pedagógom v multisenzorickej miestnosti kvôli problematickému správaniu a dožadovaniu sa len riešenia príkladov z matematiky. Pri koordinácii činností s rôznym stupňom náročnosti bola veľmi dobrá súčinnosť učiteľov a asistentov, čo zabezpečilo primerané zaťaženie žiakov a ich záujem o ponúkané aktivity. Pozitívom bolo zaradovanie **relaxačných chvíľok** s využitím relaxačných pomôcok, možnosť oddychu a prerušenia práce. Správnosť vykonávaných činností pedagógovia neustále **overovali**, prácu žiakov priebežne pozitívne **verbálne hodnotili**. Žiaducu mieru osvojenia pracovných zručností a **samostatnosti** žiakov pri sebaobslužných prácach dosahovali a udržiavali opakovane vykonávanými činnosťami. Počas všetkých aktivít neustále dbali na dodržiavanie **bezpečnosti a hygieny**, uplatňovanie **správnych postupov** pri práci a pri zaobchádzaní s pomôckami, nástrojmi, náradím a materiálom. **Zručnosť žiakov** pri práci s pracovnými nástrojmi a materiálmi závisela od stupňa a miery ich postihnutia. Využívaním učebných **pomôcok** sa učiteľom darilo udržať pozornosť a záujem žiakov. Na väčšine hospitovaných hodín mali žiaci oblečené pracovné odevy, pri práci využívali pracovné náradie a pomôcky. Ich **komunikáciu** rozvíjali motivačným a priebežne riadeným rozhovorom zameraným najmä na opis pracovných postupov a zhodnotenie výsledkov svojej práce. Zaradovaním sociálnych hier (sprevádzanie nevidiaceho človeka), didaktických hier (hmatové rozlišovanie predmetov), prácou vo dvojiciach, výchovným pôsobením k pravidlám slušného správania a etikety rozvíjali ich **sociálne zručnosti**. V **záverečnej spätnej väzbe** slovné hodnotili úroveň dosiahnutých vedomostí a zručností, a kladením otázok zisťovali, nakoľko si žiaci nové postupy osvojili. **Žiaci** podľa svojich schopností a možností pracovali aktívne a so záujmom, väčšinou sa snažili vykonať a dokončiť pridelené úlohy. Pracovali prevažne samostatne pod dohľadom učiteľov, žiaci s viacnásobným postihnutím a s autizmom s pomocou učiteľa, asistenta či vychovávateľa, školského špeciálneho pedagóga a zdravotnej sestry zvládli výkon praktických činností. Svoje pracoviská udržiavali v čistote. Boli disciplinovaní, navzájom sa akceptovali a pomáhali si, bolo zjavné, že do školy chodili radi. **Nedostatky** súviseli v 1 PŠ s nepoužívaním pracovného odevu pri práci a odmietnutím žiakov využiť pripravené pracovné rukavice. V ďalšej škole na väčšine hodín žiaci pracovali individuálne, čo nepodporovalo rozvoj ich sociálnych kompetencií. Diferenciácia prác zohľadňujúca zvyšovanie stupňa náročnosti podľa ročníkov v 1 PŠ absentovala. K negatívam patrilo ojedinelé využívanie IKT a didaktickej techniky.

V 1 škole sa vyskytli nedostatky v organizácii rozvrhu vyučovacích hodín, preto sa neplnili UO, žiaci mali počas jednej vyučovacej hodiny viac predmetov naraz.

Odbornú činnosť sledovali školskí inšpektori v 2 krajoch prostredníctvom 4 hospitácií.

V *Trnavskom kraji* sa v 1 PŠ¹² rehabilitácia (individuálna telesná výchova) čiastočne imobilného žiaka s viacnásobným postihnutím uskutočňovala v rehabilitačnej miestnosti. Ciele odbornej činnosti sa naplnili prostredníctvom aktivít asistovaných na lôžku. Pri plnení cieľov *rehabilitačný pracovník* využíval spätnú väzbu, aktívne reagoval na vykonanie/nevykonanie zadaných podnetov k cvičeniu podľa individuálnych dispozícií žiaka, prispôboval tempo jeho špecifikám. Pokojným prístupom vytváral priaznivú pracovnú atmosféru, žiaka motivoval a povzbudzoval. Dodržiaval pravidlá BOZ. Rehabilitačná miestnosť bola veľmi dobre vybavená širokým spektrom špeciálnych, kompenzačných a relaxačných pomôcok. V *Prešovskom kraji* sa odborná činnosť logopéda a fyzioterapeuta sledovala prostredníctvom 3 hospitácií v 2 PŠ. Poskytovanie odbornej činnosti sa realizovalo v samostatných miestnostiach zriadených na tieto účely (logopedická miestnosť s vybavením, rehabilitačné pracovisko vybavené špeciálnymi, kompenzačnými a rehabilitačnými pomôckami). *Logopéd*¹³ pri práci so žiakom aplikoval orofaciálnu stimuláciu, prvky bazálnej stimulácie tváre a cvičenia na výslovnosť hlások „L“ a „R“. *Fyzioterapeuti* oboch PŠ¹⁴ realizovali rehabilitáciu žiakov po dohode so zákonným zástupcom a na základe odporúčania lekára s cieľom zachovať existujúcu hybnosť a predchádzať skráteniu svalov so žiakmi s viacnásobným postihnutím.

Využívanie materiálnych prostriedkov vyučovacieho procesu a odbornej činnosti

Vyučovací proces podporovali učители používaním rôznych pomôcok. Ich výber závisel od charakteru preberaného učiva a zdravotného znevýhodnenia žiakov, ich využitie bolo proporcionálne rozdelené do všetkých okruhov vyučovacích predmetov. **Učebné pomôcky** (vrátane učebníc a učiteľmi vytvorených učebných textov) sa vhodne a účelne využili na **90 %** hospitovaných hodín. Práca s nimi žiakov motivovala, povzbudzovala k aktivite a zvyšovala názornosť učiva. Didaktická technika a IKT sa využívali v menšej miere. **Špeciálne pomôcky** (kompenzačné, špeciálne učebné, relaxačné) sa vhodne a účelne použili na **50 %** kontrolovaných vyučovacích hodín, predovšetkým pri vzdelávaní žiakov s ťažkým a viacnásobným postihnutím. Vo veľkej miere sa špeciálne pomôcky využili pri kvalifikovanej činnosti odborných zamestnancov so žiakmi. Využitie **pracovných pomôcok** (strojov, nástrojov, náčinia, materiálov, ochranných pracovných pomôcok) na **62 %** sledovaných hodín umožňovalo rozvoj manuálnych zručností žiakov a ich prípravu na jednoduché remeselné práce, výkon jednoduchých činností pri pestovaní rastlín a prácu v domácnosti. Najvyššia frekvencia práce s nimi bola zaznamenaná na odborno-praktických predmetoch (72 %) a voliteľných predmetoch (74 %).

5. Iné zistenia

Štátny vzdelávací program a rámcový učebný plán ako jeho súčasť **nebol pre PŠ s vyučovacím jazykom maďarským schválený**. Chýbajú učebné osnovy vyučovacieho predmetu maďarský jazyk a vyučovacieho predmetu slovenský jazyk a slovenská literatúra. Absentujú aj triedna kniha a triedny výkaz, z tlačív bol schválený len vzor vysvedčenia pre 1. až 3. ročník PŠ s VJM.

¹² SŠ, Nám. sv. Cyrila a Metoda 9, Vrbové

¹³ SŠ, Budovateľská 1309, Vranov nad Topľou

¹⁴ SŠ, Budovateľská 1309, Vranov nad Topľou; SŠ, Partizánska 2, Poprad

6. Závěry

K *pozitívnym stránkam* v oblasti **riadenie školy** patrili najmä podpora odborného rastu pedagogických a odborných zamestnancov riaditeľmi škôl, náležité ukončovanie štúdia, zapájanie žiakov do školských a početných mimoškolských aktivít, spolupráca riaditeľov s poradnými orgánmi školy, poskytovanie alebo zabezpečovanie odborných služieb v PŠ a dobré vzťahy medzi učiteľmi, asistentmi, odbornými zamestnancami a žiakmi. *Zlepšenie vyžaduje* predovšetkým prijímanie žiakov do školy, rozpracovanie častí ŠkVP (najmä UO), vydávanie rozhodnutí riaditeľmi škôl podľa právnych predpisov a kontrolná činnosť riaditeľov škôl. Snaha udržať si dostatočný počet žiakov viedla k prijatiu jednotlivcov bez preukázateľného mentálneho postihnutia a k ďalším nedostatkom pri prijímaní žiakov do PŠ. Dôkladnejšie rozpracovanie ŠkVP prispeje k zosúladieniu s príslušným štátnym vzdelávacím programom, k skvalitneniu a zvýšeniu jeho výpovednej hodnoty, k sprehľadneniu organizácie vzdelávania a uplatňovaniu v edukačnom procese. Vydávanie rozhodnutí v súlade so zákonom skvalitní úroveň výkonu štátnej správy v 1. stupni v škole. Realizácia kontrolnej hospitačnej činnosti riaditeľov a zástupcov riaditeľov škôl na vyučovacích hodinách, pravidelné analyzovanie a následné využívanie výsledkov kontroly utvorí podmienky na zlepšenie VVP.

K *pozitívam podmienok výchovy a vzdelávania* patrila kvalifikovanosť a splňanie požiadaviek na výkon činnosti riaditeľov a zástupcov riaditeľov škôl, ako aj kvalifikovanosť odborných zamestnancov. Využívanie vnútorných i vonkajších priestorov na školskú a mimoškolskú činnosť bolo účelné. Vybavenosť škôl didaktickou technikou vrátane IKT, vypracovanie učebných textov učiteľmi namiesto chýbajúcich učebníc a predchádzanie sociálno-patologickým javom zvyšovalo kvalitu podmienok VaV. *Závažným nedostatkom* bolo nevydanie učebníc pre PŠ, podstatne sťažilo prácu učiteľov. Nedostatok finančných prostriedkov, neriešenie nedostatkov v oblasti priestorových podmienok (bariérové prostredie budov, chýbajúce telocvične a celkovo nevyhovujúce priestory v niekoľkých subjektoch) malo dopad na možnosti pohybu žiakov so zdravotným znevýhodnením po budove, ale aj na kvalitu VVP. Nevyhovujúca naplnenosť tried zhoršovala základné fyziologické, psychické a hygienické potreby žiakov, nevytvárala podmienky na zlepšenie edukačného procesu.

K *silným stránkam výchovno-vzdelávacieho procesu* patrilo plnenie cieľov vyučovania, a overovanie ich plnenia, empatia učiteľov a rešpektovanie individuálnych osobitostí každého žiaka, handicap žiakov eliminovali prostredníctvom diferencovanej činnosti, kompenzačnými pomôckami a upravenými pracovnými listami. Proces sa vyznačoval priaznivou atmosférou, korektnými vzťahmi medzi vyučujúcimi a žiakmi, aj medzi pedagógmi a ich asistentmi. Učitelia viedli žiakov k osvojeniu základných vedomostí, rozvíjaniu pracovných návykov, manuálnych zručností, samostatnosti, sociálnych a komunikačných kompetencií, edukačný proces podporili učebnými a pracovnými pomôckami. Žiakov motivovali, slovné povzbudzovali, dohliadali na dodržiavanie BOZ počas výchovno-vzdelávacej činnosti. *Zlepšenie si vyžaduje* hodnotenie vedomostí a zručností žiakov, rozvíjanie ich hodnotiacich a sebahodnotiacich kompetencií. Implementácia IKT do vzdelávania rozšíri možnosti a spôsoby preberania učiva vrátane aktívneho zapojenia sa žiakov, rozvinie ich kompetencie v oblasti využívania IKT a didaktickej techniky. Cvičenie žiakov v primeranom oblečení a obuvi, používanie pracovného odevu pri práci zvýši bezpečnosť a ochranu zdravia žiakov PŠ.

Z 23 kontrolovaných škôl **18** subjektov **porušilo všeobecne záväzné právne predpisy a rezortné predpisy**¹⁵. V 3 kontrolovaných subjektoch sa v tomto školskom roku **4** žiaci

---

¹⁵ SŠ s VJM, G. Szabóa 1, Dunajská Streda – Dunaszerdahely; SŠ, Čajkovského 50, Trnava; SŠ, Športovcov 1461/17, Púchov; SŠI, Úzka 2, Prievidza; SŠ, J. Kráľa 39, Zlaté Moravce; SŠI, Tovarnícka 1632, Topoľčany; SŠI, Červeňova 42, Nitra; ŠZŠ, Nám. republiky 62, Jelšava; ZŠI pre žiakov so SP V. Gaňu, ČSA 183/1, Kremnica; SŠI, Komenského 3, Humenné; SŠ, Pod papierňou 2671, Bardejov; SŠI, M. R. Štefánika 140, Vranov nad Topľou; SŠ, Budovateľská 1309, Vranov nad Topľou; SŠI, Masarykova 11175/20C, Prešov; SŠ, SNP 15, Sabinov; SŠ, Tehelná 23, Lipany; Súkr. PŠ, Matice slovenskej 13, Prešov; SŠI, Zeleného stromu 8, Rožňava

vzdelávali v rozpore so zákonom¹⁶, v 2 z nich aj v predchádzajúcich školských rokoch. Bez zistených nedostatkov bolo 5 škôl.

Porovnanie výsledkov v aktuálnom a minulom školskom roku ukázalo, že riadenie školy v tomto i predchádzajúcom školskom roku bolo na dobrej úrovni. Výsledky v jednotlivých oblastiach riadenia boli porovnateľné, len vnútorný systém kontroly dosiahol tento rok nižšiu úroveň ako v minulom školskom roku. Aj podmienky VaV dosiahli dobrú úroveň v oboch školských rokoch, jednotlivé oblasti podmienok boli porovnateľné. Hospitácie vo VVP preukázali podobné výsledky ako predchádzajúci rok.

7. Opatrenia na odstránenie zistených nedostatkov

Štátna školská inšpekcia na odstránenie nedostatkov zistených pri KI uložila školám opatrenia. Uplatnila 76 odporúčaní, uložila 18 riaditeľom kontrolovaných subjektov prijať opatrenia na odstránenie nedostatkov k nerešpektovaniu všeobecne záväzných právnych a interných predpisov. Zriad'ovateľom škôl poslala 5 upozornení, ktoré poukazovali na závažné nedostatky. Na generálnu prokuratúru bolo zaslané oznámenie o nerovnoprávnom prístupe a diskriminácii žiaka zo sociálne znevýhodneného prostredia.

8. Odporúčania a podnety

Riaditeľom praktických škôl

- * zvážiť prijímanie úplne nesamostatných absolventov špeciálnych základných škôl do praktickej školy
- * zamerať a vykonávať vnútornú školskú kontrolu tak, aby bola účinná vo vzťahu k skvalitňovaniu výchovno-vzdelávacej činnosti školy
- * stanoviť v školskom poriadku pre praktickú školu podmienky na ukončenie štúdia žiakov, ktorí splnili povinnú školskú dochádzku a dlhodobo vykazujú neospravedlненú absenciu

Zriad'ovateľom

- * riešiť prípady neoprávneného prijatia žiakov do praktickej školy a ich neoprávneného vzdelávania

Poskytovateľom kontinuálneho vzdelávania vrátane metodicko-pedagogického centra

- * ponúknuť vedúcim pedagogickým zamestnancom získanie praktických zručností v realizácii vnútroškolskej kontroly v rámci ich funkčného, resp. funkčného inovačného vzdelávania (prečo a ako hospitovať, ako nastaviť hodnotiace kritériá, ako a prečo analyzovať zistenia z hospitačnej činnosti, ako analýzu zistení využiť pri tvorbe plánu vnútroškolskej kontroly na ďalší školský rok)

Ministerstvu školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky

- * iniciovať v spolupráci s Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny vznik chránených dielní pri praktických školách alebo zriadenie denných stacionárov s možnosťou uplatnenia poznatkov a zručností získaných počas 3-ročného štúdia žiakmi praktických škôl

Návrh na zmenu všeobecne záväzných právnych a rezortných predpisov

Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

§ 99 ods. 4 – doplniť: „Riaditeľ praktickej školy môže povoliť prekročenie najvyššieho počtu žiakov v triede najviac o dvoch.“

Zdôvodnenie: Vo všetkých typoch škôl pre deti a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami je táto možnosť navýšenia počtu žiakov v triede školským zákonom stanovená okrem praktickej školy.

¹⁶ SŠ, J. Kráľ'a 39, Zlaté Moravce; SŠI, Červeňova 42, Nitra; Súkr. PŠ, Matice slovenskej 13, Prešov